

Жайлауова А.Ш., Көлбай А.Р.

Халықаралық гуманитарлық-техникалық университеті, Қазақстан

ҚЫЛМЫСТЫҚ ІС БОЙЫНША ДӘЛЕЛДЕМЕ БАРЫСЫНДА ҒЫЛЫМИ-ТЕХНИКАЛЫҚ ҚҰРАЛДАРДЫ ПАЙДАЛАНУ

Резюме

В статье анализируется возможность использования научно-технических средств, для защиты интересов лиц, вовлечённых в орбиту уголовного преследования.

Summary

The article analyzes the possibility of using scientific and technical means by lawyers to protect the interests of persons involved in the orbit of criminal prosecution.

Қазақстанның жаңа қылмыстық іс жүргізу кодексіне ғылыми-техникалық құралдарды пайдалану туралы норманың енгізілуі құқық қолдану практикасының теориялық, технологиялық, құқықтық және ұйымдастырушылық қамтамасыз ету алгоритмін зерделеу жөніндегі жаңа, мәні бойынша бұрын болмаған ғылыми бағыттың туындауына негіз болады.

Криминалистиканың ғылыми-техникалық құралдары-бұл тек техникалық құрылғылар мен материалдар ғана емес, сонымен қатар оларды қылмыстарды тергеу, ашу, алдын алу және жолын кесу бойынша практикалық қызметте қолданудың ғылыми әдістері мен әдістері.

Бұл жаңалық бүгінгі күні жоқ ғылыми-техникалық құралдарды қолдану практикасын қалыптастыру мен дамытудың ерекше әдіснамасын жасауды талап етеді. Ғылыми-техникалық прогресс жағдайында қылмыстық істер бойынша толыққанды сот ісін жүргізу техникалық, экономикалық, жаратылыстану және басқа ғылымдардың әртүрлі салаларында арнайы білімді пайдаланбай іс жүзінде

мүмкін емес екені түсінікті. Сондықтан қылмыстық процеске дәлелдеудің жаңа ғылыми негізделген әдістері мен тәсілдерін енгізу қылмыс жасауға байланысты мән-жайларды жан-жақты, толық және объективті зерттеуге бағытталған әбден орынды шара болып табылады.

Жаңадан енгізілген қылмыстық іс жүргізу заңында "ғылыми-техникалық құралдар" ұғымы ашылады. Бұл дәлелдемелерді табу, тіркеу, алу және зерттеу үшін заңды түрде қолданылатын аспаптар, арнайы құрылғылар, материалдар. Яғни, бұл аудио, видео, фото және т.б. ақпаратты тіркеуге байланысты, оны қылмыстық сот ісін жүргізу процесінде туындайтын мәселелерді шешу үшін пайдалануға мүмкіндік беретін түрлі құрылғылар.

Шартты түрде, бұл құрылғыларды келесі позициялар бойынша бөлуге болады:

- жауап алу, оның ішінде қашықтықтан тексеру, тінту, көзбе-көз ставкалар, тану және т. б. сияқты қылмыстық іс жүргізу әрекеттерімен көзделген рәсімдерге байланысты ғылыми-техникалық құралдар;

- дәлелдеу процесінде пайдаланылатын, бірақ қылмыстық іс жүргізу заңында бекітілген рәсімдік құралдар болып табылмайтын ғылыми-техникалық құралдар.

Бұл әртүрлі бейнебақылау құралдары, соның ішінде автомобильдік бейнетіркегіштер, дыбыс жазу құрылғылары және т.б. яғни тіркелген деректері нақты қылмыстық істерді қарау кезінде, бірақ олар ҚІЖК талаптарын сақтай отырып бекітілген жағдайда ғана пайдаланылуы мүмкін аспаптар.

Дәлелдеу процесіне қатысы жоқ, бірақ Кодексте көрсетілген құрылғыларды бөлек атап өтуге болады. Бұл:

- тұлғалардың белгілі бір санаттары үшін белгіленген шектеу режимінің сақталуын бақылау үшін пайдаланылатын электрондық құралдар;

- жасырын тергеу әрекеттерін жүргізу кезінде пайдаланылатын ғылыми-техникалық құралдар.

Өздеріңіз білетіндей, бұрын қолданылған қылмыстық іс жүргізу кодексінде қорғаушыға қылмыстық іс материалдарындағы дәлелдемелерді ғана

зерттеу құқығы берілген. Заң бойынша, адвокат қамауға алынған, ұсталған немесе айып тағылған кезден бастап іске қатысуға құқылы болса да, іс жүзінде оның күдіктіден немесе айыпталушыдан жауап алу кезінде қатысуы тергеушінің қолындағы іс материалдары қорғаушыға танысу үшін берілмегендіктен куәгер немесе сыртқы бақылаушы рөліне дейін азайтылды. Мұндай жағдайда, яғни қорғаушы қылмыстық іс материалдарымен таныс емес және оның клиентінің кінәсін көрсететін фактілер туралы ақпарат болмаған кезде, адвокаттың алдын-ала тергеуге қатысуы заңды фантастика екені анық.

Әлемдік практика қылмыстық қылмысты қарауды тергеп-тексеру, сот талқылауы және қадағалау бөлек болуға тиіс екендігіне негізделеді.

Баяндалғанды қорытындылай келе, Қазақстандағы адвокаттық қызметті жетілдірудің өзекті проблемаларын талдау адвокаттың қылмыстық сот ісін жүргізудегі құқықтарын кеңейту жөніндегі одан әрі мақсатты жұмыс істеу қажеттігін айғақтайтынын атап өткен жөн.

Әдебиеттер тізімі

1. Кожаметов Е.Б. Проблемы совершенствования системы расследования преступности в РК: спец. 521650 – Юриспруденция. Магистрская дисс. Алматы 2004,
2. Шаймуханов А. Особенности развития теории ОРД // Заң және Заман. №6, 2005 – 48 б.
3. Журсимбаев С.К. Выступления в ходе обсуждения. // Проблемы усиления гарантий прав участников уголовного процесса. Материалы МНПК. – Алматы: Киік, 2003. – 122 с.
4. Оспанова Г.Т. Актуальные проблемы теории и практики получения образцов для экспертного исследования при расследовании преступлений. Автореф. к.ю.н. Алматы, - 2005;